

ЮРИДИЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕХІЄЮ У 2004 РОЦІ

LEGAL REGULATION OF INTERSTATE RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND THE CZECH REPUBLIC IN 2004

Корсак Р.В.,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Стаття присвячена аналізу нормативно-правової бази економічного співробітництва між Україною та Чеською Республікою після вступу Чехії до Європейського Союзу. Також в публікації вперше в українській історіографії розглядаються архівні матеріали Торгово-економічної місії України в ЧР.

Ключевые слова: Договір, угода, Чеська Республіка (ЧР), ЄС, Україна Торгово-економічна місія України в ЧР (ТЕМ України у ЧР).

Статья посвящена анализу нормативно-правовой базы экономического сотрудничества между Чешской Республикой и Украиной после вступления Чехии в Европейский Союз. Также в работе впервые в украинской историографии рассматриваются архивные материалы Торгово-экономической миссии Украины в ЧР.

Ключевые слова: Соглашение, договор, Чешская Республика (ЧР), ЕС, Украина, Торгово-экономическая миссия Украины в ЧР.

This article analyzes the legal framework of economic cooperation between the Czech Republic and Ukraine after the Czech Republic joined the European Union. Also in the article for the first time in the Ukrainian historiography considered archival materials of Commerce-Economic Mission of Ukraine to the Czech Republic.

Key words: Agreement, the Czech Republic (CR), the EU, Ukraine, Trade and Economic Mission of Ukraine to the Czech Republic.

Набуття з 1 травня 2004 р. повноправного членства в Європейському Співтоваристві для Чехії стало найважливішою подією з моменту утворення країни. Вступ ЧР до ЄС переважно позитивно вплинув на економічний сектор країни – розвиток чеського господарства посилювався при зростанні соціальної захищеності населення. Тому з метою поліпшення умов взаємного доступу товарів на ринки України та ЧР, усунення наявних бар'єрів у взаємній торгівлі, зокрема для збільшення обсягів українського експорту та поліпшення його структури Посольству України в ЧР доцільно було переглянути договірно-правову базу двостороннього співробітництва. Серед вітчизняних дослідників дане питання досліджували, зокрема, І. В. Артьомов [4], Р. А. Офіцинський [5], М. Еллан та І. Іванова [1], О. Цуп [10]. Але в цих дослідженнях практично відсутній змістовний аналіз правової бази українсько-чеського співробітництва на момент вступу ЧР до Євросоюзу. Тому завдання публікації заповнити прогалини двосторонньої співпраці між Україною та Чехією у цей період.

У 2004 р. діючі українсько-чеські угоди в економічній сфері сторонами виконувалися в цілому належним чином. З метою подальшого розвитку двосторонньої договірно-правової бази за сприяння Торговельно-економічної місії України в ЧР (ТЕМ) було підготовлено та підписано наступні документи:

1. Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво (16.04.2004 р., м. Київ);

2. Угоду про співробітництво в галузі взаємного визнання результатів робіт з оцінки відповідності між Державним комітетом споживчої політики і стандартизації України і Управлінням технічної стандартизації, метрології і державних випробувань ЧР (16.04.2004 р., м. Київ);

3. Меморандум про взаєморозуміння між Державним департаментом фінансового моніторингу України та Фінансово-аналітичним управлінням ЧР (11.11.2004 р., м. Київ) [2, с. 3-5].

Значний вплив на договірно-правову сферу двосторонніх відносин мав вступ ЧР до ЄС. Зокрема, з 1.05.2004 р. в односторонньому порядку чеською стороною була денонсована Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про торговельно-економічні відносини та науково-технічне співробітництво від 17.03.1994р., а також автоматично втратила чинність Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про торгівлю деякими сталеливарними виробами від 20.12.2002 р [8].

З метою подальшого приведення українсько-чеської договірно-правової бази до вимог ЄС за сприяння та участі ТЕМ України в ЧР сторони на експертному рівні опрацювали зміни та доповнення до наступних діючих угод:

1. Протоколу до Угоди між Урядом України і Урядом ЧР про співробітництво в галузі атомної енергетики та атомної промисловості від 30.06.1997 р.;

2. Нової Угоди про співробітництво в сфері ветеринарної медицини, що мала замінити Угоду між Урядом України і Урядом ЧР про співробітництво в сфері ветеринарної медицини від 28.01.1997 р.;

3. Нової Угоди про співробітництво у сфері карантину і захисту рослин, що мала замінити Угоду між Урядом України і Урядом ЧР про співробітництво в сфері карантину і захисту рослин від 28.01.1997 р. [3, с. 6-9].

Пропозиції чеської сторони щодо проектів зазначених документів у лютому 2004 р. були передані дипломатичними каналами на розгляд українській стороні. Названі проекти Угод також розглядалися на українсько-чеських експертних консультаціях з перегляду договірно-правової бази двосторонніх відносин у зв'язку

із розширенням ЄС (9-10.03.2004 р., м. Київ). Під час консультацій були розглянуті можливі зміни до діючих економічних угод з метою недопущення негативних наслідків від зміни торгового режиму після вступу ЧР до ЄС в короткостроковій перспективі (2004-2005 рр.), а також були вироблені спільні пропозиції відносно їх попередження та пом'якшення. Зазначена робота була продовжена під час засідання робочих груп на 8-му засіданні українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (далі – Комісія), яке проходило 14-16.04.2004 р. у м. Київ [6, с. 1-3].

Натомість, незважаючи на те, що згідно з планом заходів з реалізації домовленостей, досягнутих на 8-му засіданні Комісії (затверджено дорученням Кабінету Міністрів України від 30.04.2004р. №15244/5/1-04) компетентні міністерства та відомства України мали прискорити роботу по підготовці та узгодженню зазначених документів, реакція української сторони з цього приводу відсутня. Виключення складала Угода про співробітництво у сфері ветеринарії, яку Україна планувала укласти з ЄС. ТЕМ України опрацьовувала з чеською стороною питання щодо можливості укладення такої Угоди на рівні Україна-ЄС, і чеська сторона підтримала цю пропозицію [6, с. 4-7].

Протягом 2004 р. Посольство та ТЕМ України брали участь в опрацюванні проектів нових двосторонніх документів, а саме:

1. Угоди між Держтурадміністрацією України і Міністерством регіонального розвитку ЧР про співробітництво в сфері туризму;
2. Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про науково-технологічне співробітництво;
3. Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом ЧР про співробітництво у галузі оборонної промисловості [2, с. 5-7].

У контексті виконання Україною домовленостей згідно з Угодою між Урядом України та Урядом Чеської Республіки «Про умови завершення реалізації після 1 січня 1992 року на території України «Угоди між Урядом СРСР і Урядом ЧСРСР про співробітництво в освоєнні Ямбурзького газового родовища, будівництві магістрального газопроводу Ямбург–Західний кордон СРСР і об'єктів Уральського газового комплексу і пов'язаних з цим постачаннях природного газу із СРСР в ЧСРСР» від 16 грудня 1985 року» [7; 9] (30.06.1997 р., м. Київ) важливою подією, на яку чеська сторона покладала значні надії, стало прийняття Верховною Радою України у червні 2004р. Закону «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2004р.» (від 17.06.2004 р. № 1801-IV), яким Кабінету Міністрів України було дозволено у 2004 р. проводити погашення заборгованості перед ЧР за Ямбурзькими угодами у грошовій

та/або товарній формі за рахунок коштів, передбачених на погашення державного боргу України. Після прийняття зазначеного Закону Кабінетом Міністрів України було опрацьовано питання щодо комерціалізації заборгованості із залученням української фірми «Арта Інвестиційні Партнери». Було проведено низку двосторонніх переговорів, чеській стороні надавалися пропозиції щодо комерціалізації заборгованості. Однак зазначені пропозиції не були підтримані Чехією, і питання погашення заборгованості залишилося протягом 2004 р. відкритим [3, с. 10-14].

Маємо констатувати, що не всі існуючі українсько-чеські договірно-правові документи протягом 2004 р. могли забезпечити потреби економічної співпраці між Україною та ЧР. Так, з метою реалізації намірів сторін щодо запровадження регулярного авіаційного сполучення за маршрутом Ужгород–Брно необхідно було внести відповідні зміни до додатку до Угоди між Урядом України та Урядом ЧР про авіаційні сполучення (1.07.1997 р., м. Київ), оскільки положення Угоди передбачали можливість такого сполучення тільки за маршрутом Київ–Прага [2, с. 8-9].

Роблячи висновок, зауважимо, що поряд з необхідністю подальшого розвитку українсько-чеської договірно-правової бази в економічній сфері актуальним залишалося питання проведення ревізії існуючих двосторонніх документів, загальний перелік яких на 2004 р. нараховував 41 документ. У цьому переліку, зокрема, були присутні такі документи, як:

1. Меморандум про співробітництво та допомогу у реалізації економічних реформ в Україні (підписано 09.09.1996 р.);
2. Протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про надання кредитів для фінансування експорту товарів та послуг із Чеської Республіки в Україну (підписано 19.09.1997 р.);
3. Меморандум про заходи, спрямовані на лібералізацію умов взаємної торгівлі між Чеською Республікою та Україною (підписано 08.09.1998 р.) [2, с. 10];
4. Протокол домовленостей з питань подальшого співробітництва у сфері взаємного визнання результатів роботи по оцінюванню відповідності між Державним комітетом стандартизації, метрології і сертифікації України та Управлінням по технічній стандартизації, метрології та державним випробуванням ЧР (підписано 19.12.2000 р.) [11]. Зазначені документи та деякі інші на момент вступу ЧР до ЄС або втратили свою актуальність, або в силу певних обставин не знаходили практичної реалізації. У зв'язку з цим в рамках діяльності Комісії доцільно було створити робочу групу, яка здійснила б ревізію існуючих українсько-чеських договорів в економічній сфері та надала пропозиції щодо внесення можливих змін до цих документів [6, с. 22].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Еллан М., Іванов І. Розширення Євросоюзу: сценарій, проблеми, наслідки // Україна на шляху європейської інтеграції. Науково-практичний збірник матеріалів. – К.: Мінекономіки України, CDG, 2000. – С. 39
2. Звіт про роботу Торговельно-економічної місії України в Чеській Республіці за 2004 р. // Справа № 121–14/156 від 19.11.2004 р. – 29 с.
3. Матеріали до звіту про роботу Посольства України в Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва за I півріччя 2004 р. // Справа № 20 від 20.06.2004 р. – 20 с.
4. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: навчальний посібник-хрестоматія у 2-х частинах, Ч. 1 / Уклад. і коментар: Артьомов І. В., Вітер Д. В., Загайнова Л. І. та інші. – Ужгород: «Ліра», 2007. – 452 с.
5. Офіційський Р. А. Європейська та євроатлантична інтеграція України. Соціальний аспект: Серія «Євроінтеграція: український вимір»: навчальний посібник. Випуск 6 / Ред. колегія: Ващук Ф. Г., Артьомов І. В. – Ужгород: Ліра, 2007. – 320с.
6. Протокол восьмого засідання Міжурядової Українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (15-16 квітня 2004 р.) // Справа № 08–46/24 від 16 квітня 2004 р. – 22 с.

7. Угода між Урядом СРСР і Урядом ЧССР про співробітництво в освоєнні Ямбурзького газового родовища, будівництві магістрального газопроводу Ямбург–Західний кордон СРСР та об'єктів Уральського газового комплексу і пов'язані з цим поставки природного газу із СРСР до ЧССР від 16 грудня 1985 р. // Справа № 203–10 від 16.12. 1985 р. – 8 с.
8. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво // Поточний архів Торговельно-економічної місії України в Чеській Республіці. – Справа № 206–348 від 15.07.1994 р. – 8 с.
9. Угода про умови завершення реалізації співробітництва в освоєнні Ямбурзького газового родовища // Справа № 203–603 від 30.06.1997. – 6 с.
10. Цуп О. Чеська Республіка і Україна в міждержавних відносинах кінця XX – початку XXI ст. : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.02 / О. В. Цуп ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Ль., 2009. – 20 с. – укр.
11. Projekt dokumentu o standardizaci a metrologie // Dokumentacie a spravy Ministerstva zahraničnich veci Česke Republiky. – № 01–08/243. – 15.04.2003 г. – 18 s.

УДК 341.7

ЧЕШКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В УКРАЇНІ CZECH NATIONAL MINORITY IN UKRAINE

JUDr. Antonín Lojek,
Ph.D. scientific employee
Institute of State and Law
Academy of Sciences of the Czech Republic, Prague

In this work we unveil the history of the Czech national minority in the area of today's Ukraine. In this context the work offers a brief summary of the history of Czechs settling in what was at the time Russian land. Attention is given also to the role of Czech immigrants during the World Wars I and II. The work outlines also the circumstances and history of post-war relocation of this national minority back to the Czech Republic in two re-emigration waves.

Key words: Czech national minority, re-emigration, World War I, World War II.

У цій роботі ми простежили історію чеської національної меншини в сучасній Україні. У цьому контексті робота пропонує короткий огляд історії поселення чехів на Руську землю. Увага приділяється також ролі чеських іммігрантів під час Першої та Другої світової війни. В роботі викладені обставини та історія післявоєнного переселення цієї національної меншини назад до Чеської Республіки за наслідками двох рееміграційних хвиль.

Ключові слова: чеська національна меншина, рееміграція, Чехословацькі легіони, Перша світова війна, Друга світова війна.

В этой работе мы проследили историю чешского национального меньшинства в современную Украину. В этом контексте работа предлагает короткий обзор истории поселения чехов на Русской земле. Внимание уделяется также роли чешских иммигрантов во время Первой мировой и Второй мировой войны. В работе изложены обстоятельства и история послевоенного переселения этого национального меньшинства обратно в Чешскую Республику по результатам двух реэмиграционных волн.

Ключевые слова: чешское национальное меньшинство, реэмиграция, Чехословацкие легионы, Первая мировая война, Вторая мировая война.

Brief historical excursion into the general circumstances and social standing of the Czech national minority in Volyn

Volyn is the name for a historical area in today's north-west part of Ukraine. Between 1868 and 1874 in total 15,000 Czechs moved to the then governorate near the east border with the Austro-Hungarian Empire, as the first immigration wave [1, p. 102]. These Czechs were settling in this area in reaction to tsar's invitation.

Tsar invited new settlers to deal with the problem of labor shortage, resulting from the abolishment of serfdom in Russia in 1861. The shortage of labor forced large Polish landowners to sell land, on which Ukrainian serfs previously worked very cheaply.

By bringing immigrants the Tsar's government was also trying to limit the influence of Polish aristocracy in this area. So we see two crucial aspects here. On one hand it was the shortage of labor, on the hand the Tsar's effort to limit the power of Polish aristocracy.

Russia supported immigration not only for economic reasons, but also for religious reasons; as a response to a strong influence of Polish Catholics in the Volhynian Gov-

ernorate. As Slavs, Czechs were expected to soon merge with the Russian population and accept the Orthodox faith [2, p. 66].

Another factor was the situation in Czech lands, where the economic situation was very difficult after the war of 1866 between Prussia and Austria. So the offer of recruiters to settle in Volyn were very attractive. Cheap land was an impulse for Czech delegates, lead by Fr. Palacký and Fr. L. Riegr, to negotiate with the Tsar's government the conditions of resettlement for Czech settlers in Volyn during the Moscow Slav Conference of 1867 [3, p. 12].

If Czech immigrants accepted Russian citizenship the Russian government would give them a number of benefits: they could have own local government, pay no taxes for five years, no conscription and avoid other duties as well. These privileges were later reduced.

Most Czechs lived in rural areas. They made living as farmers and craftsmen. They grew hop, fruit, bred animals, kept bees and manufactured for agriculture. In comparison with local people of the period Czechs used more advanced and efficient working methods and their living standard was higher [4, p. 35-54].